

ІV ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ СИМПОЗИУМ З АМЕРИКАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ “АМЕРИКАНСЬКИЙ МОДЕРНІЗМ: КОНТЕКСТ, ПОСТАТІ, ПІСЛЯПОСТМОДЕРНІСТСЬКИЙ ПОГЛЯД”

27 лютого ц. р. в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України пройшов традиційний, цього разу вже четвертий, Всеукраїнський симпозиум з американської літератури, що, як і в попередні роки, знаменував собою завершальний етап певного періоду роботи Школи з американської літератури, організованої Центром американських літературних студій в Україні при Інституті літератури. Предметом обговорення цього річного наукового зібрання став феномен американського модернізму.

Дискусії про модернізм не вщухають у сучасному, зокрема у вітчизняному, літературознавстві й досі¹. Така невпинна увага науковців до цього явища, вочевидь, пояснюється самою природою тих складних, неоднозначних і до кінця ще не визначених процесів, які відбувались у світовій культурі та літературі першої половини ХХ ст. і мали неабияке значення для формування художньої парадигми наступного періоду. Питання ж особливостей американського різновиду модернізму залишається особливо гострим через специфіку розвитку національної літературної традиції, що формувалася за іншими, на відміну від європейських, моделями та віддзеркалювала інакші суспільні тенденції. Найвищого розквіту та найповнішого втілення американський модернізм набуває в поезії, подарувавши світові таких видатних авторів, як Т. С. Еліот, Е. Паунд, У. Стівенс, У. К. Уільмс, Е. Е. Каммінг. Проте проза американських письменників цього ж періоду виявляється неоднозначною, пропонуючи замість т. зв. “чистого” модернізму унікальні амальгами, де модернізм примхливо поєднується з реалізмом.

Пленарне засідання, яким відкривався симпозиум, розпочалося з вітального слова заступника директора Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України *М. Сулими*, який зазначив, що тематика цього річного зібрання актуальна не лише в галузі американістики, а й у теоретико-літературному та компаративному аспектах. На важливості та науковій значущості обраної тематики для американознавства наголосив у своїй вітальній промові і *М. Стахів*, директор Програми Фулбрайт в Україні. Із привітанням від Посольства США в Україні звернулася до присутніх помічник культурного аташе *Лілія Шило*.

Наукова частина пленарного засідання (модератор Т. Денисова) відкрилася доповіддю *Т. Денисової* (Київ) “Американський модернізм з післяпостмодерністської перспективи”, в якій було окреслено загальну ідейно-естетичну парадигму модернізму в цілому і в його американському варіанті зокрема; висвітлено діахронічний та синхронічний аспекти проблеми, тобто стосунки модернізму з іншими літературними напрямками, його значення для культури та літератури ХХ ст.; узагальнено історико-літературні та теоретичні підходи до аналізу явища модернізму як у вітчизняному, так і в західному літературознавстві.

У доповіді *М. Шимчишин* (Тернопіль) “Модернізм як діалект versus діалект як модернізм” було зроблено спробу подивитися на це явище з погляду мовного канону, залучаючи до обговорення таке унікальне явище американської культури та літератури першої половини ХХ ст., яким виявився Гарлемський Ренесанс.

¹ Згадати хоча б науковий симпозиум “Модернізм як теоретична парадигма: уточнення змісту”, що проводився в червні 2008 р. відділом теорії літератури Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України.

Розмова про афро-американський компонент літератури США цього періоду набула особливої ваги під час роботи симпозиуму, адже до цієї теми звертали свої погляди й доповідачі інших секцій. Так, приміром, у доповіді *Н. Висоцької* (Київ), що прозвучала в межах другої робочої секції, йшлося про жанрові домінанти та художні стратегії твору З. Н. Херстон “Сліди у дорожній куряві” в контексті (афро-американського) автобіографічного письма; а в доповіді *Г. Стембовської* (Київ), виголошеній у першій секції, розглядалися модерністські аспекти поезії Л. Х’юза, зокрема було виявлено блюзові та джазові варіації в його творах.

Перше секційне засідання “Провідні постаті американського модернізму” (модератор Н. Жлуктенко) було повністю присвячено творчості поетів, і це не дивно, адже саме на поетичній ниві народжувалися найкращі зразки американського модернізму. І хоча обговорювані на засіданні постаті неодноразово ставали предметом зацікавлення світової літературознавчої громади, українські дослідники осмислили нові аспекти творчості знаних майстрів, як, приміром, зроблене *О. Гоном* (Київ) компаративне дослідження моделей часу в поезії Е. Паунда, Т. С. Еліота та В. Б. Єйтса або запропонований *Н. Криницькою* (Полтава) аналіз квіткової символіки та метафорики (*Flower Power*) у творчості В. К. Вільямса. Досить несподіваною дослідницькою акцією виявилася розвідка *Н. Жлуктенко* (Київ), яка звернулася до творчого доробку також добре відомого автора Е. Л. Мастера. Проаналізувавши антологію автора “Спун-Рівер”, дослідниця переконливо довела причетність майстра до модерністських художніх тенденцій, хоча досі творчість цього письменника розглядалася і вітчизняними, й американськими дослідниками лише в параметрах реалізму.

Наступне секційне засідання “Контекст модернізму” (модератор Н. Висоцька) було присвячено прозовим творам. З огляду на особливості розвитку американської прози першої половини ХХ ст., про що йшлося вище, дискусія точилася навколо складного процесу взаємодії модернізму та реалізму у творчості окремих авторів. Розпочалася робота секції доповіддю *С. Яковенко* про специфіку семантизації у творах (перед модерністів Г. Джеймса та Дж. Конрада, а далі в центр уваги слухачів послідовно потрапляли Е. Хемінгвей (доповідь *Ю. Павленко*, Київ)), Ф. С. Фіцджеральд (доповідь *О. Гусейнкової*, Київ), явище Південного Ренесансу та творчість В. Фолкнера (доповідь *О. Дубініної*, Київ)). Цікавою та незвичайною з огляду на саму постановку проблеми виявилася доповідь *О. Бандровської* (Львів), де розглядався синтез технологій і тілесності в літературі модернізму на прикладі аналізу роману В. Набокова “Камера обскура”. *Г. Гайдаш* (Київ) звернулася до висвітлення гендерної проблематики у жіночій драматургії 1910 – 1920-х рр.

Останню секцію симпозиуму (модератор Т. Потніцева) було присвячено неоднозначним взаєминам модернізму з його наступником – постмодернізмом. Уже перша доповідь *М. Коваль* (Львів) загострила питання неприйняття постмодернізмом ідейно-естетичного базису його попередника, що було продемонстровано на прикладі аналізу роману відомого американського постмодерніста Дж. Хоукса. Продовжила тему доповідь *Ю. Ткачук* (Київ), яка звернулася до творчості іншого постмодерніста Д. ДеЛіло та простежила художню реалізацію конфлікту “свобода індивідуального враження – терор колективного сприйняття” в його романі “Людина, що падає”. Розвідка *Л. Казакової* (Біла Церква), в якій розглядалася “літературна пара” – роман Дж. Джойса “Портрет митця змолоду” та роман Дж. Хеллера “Портрет митця в старості”, унаочнила стосунки протиставлення/наслідування, що спостерігаються між модернізмом та постмодернізмом.

Визначальними для загальної атмосфери симпозиуму стали наукова виваженість та діалогічність, що зумовило ґрунтовність і водночас новизну дослідження запропонованої проблематики. Із статтями доповідачів наукова громадськість матиме змогу ознайомитися у п’ятому номері щорічника “Американські літературні студії в Україні”, що готується до друку.

Олена Дубініна